RENZO ALLEGRI

MARIA CALLAS

Aşk Mektupları

Çeviri: Burcu Bükem Kuru

© KARAKARGA YAYINLARI 158

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

MARIA CALLAS *Aşk Mektupları*

Orijinal Adı: Maria Callas: Lettere D'Amore

Renzo Allegri

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker
Yayın Koordinatörü: Mesud Ata
Çeviri: Burcu Bükem Kuru
Kapak Tasarım: Sedat Gösterikli
Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

1. Baskı: Eylül 2018

ISBN: 978-605-2241-58-5

İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumalıoğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.

Yayıncı Sertifika No: 13226
Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5
Nişantaşı / İstanbul
Tel: (0 212) 252 22 42
Fax: (0 212) 252 22 43

karakarga.com
info@karakarga.com
karakargayayinlari
karakargayayinlari
karakargayayin

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit
Adres: Gümüşsuyu Cad. Odin İş Merkezi
Kat 2, B Blok, No 403, Topkapı - İstanbul
Tel: 0 212 613 30 06
Matbaa Sertifika No: 40200

KARAKARGA

İçindekiler

2007 *Açık Artırmada Bir Hayat* *13*

1973 *Bir Efsanenin Sadeliği* *23*

1980 *Karşı Biyografi* *53*

1948 *"Casta Diva" Daima…* *115*

1949 *Maria Meneghini Callas* *137*

1950 *Size Her Şeyi Bırakıyorum, Ben Maria'yı Alıyorum* *217*

1951-1959 *Soytarınım* *247*

1959 *Büyük Bir Aşkın Sonu* *265*

2008 *Daire Tamamlanıyor* *293*

ÖNSÖZ

Yüzyılımıza kişiliği, sanatı, sesi ve skandallarıyla damga vurmuş büyük sanatçı Callas, bu kitapla küllerinden yeniden doğmuştur. Yansıtılan, okuduğumuz Callas'ın hayatıyla ilgili aklımda bir sanatçı olarak daima sorular belirmişti. Onun ani ölümü birçok şüphe barındırıyordu.

2012 yılında Türkiye'de ilk defa *Medea* sahnelenecekti ve bu görev bana verilmişti. Araştırmalarım beni Roma'ya dek sürüklemiş ve tüm operayla ilgili bilgi toplamaya başlamıştım. Pasolini'nin yönetiminde çekilen *Medea* eserinde başroldeki Callas beni oldukça etkilemişti. Araştırma yaparken onun aşk mektuplarının ve hayatıyla ilgili belgelerin bulunduğu bir kitap aniden raflarda gözüme ilişti. Okudukça daha da tutkuyla sarıldığım bu kitap, Callas'la ilgili yerine oturmayan birçok sorunun da cevabı oldu.

Herkes tarafından çok iyi bilinen bu medyatik sanatçının gerçek hikâyesinin Türk okurlar tarafından da bilinmesi gerektiğine inanarak bu kitabın çevirisini yapmaya karar verdim.

Maria Callas aşk mektupları kitabı gerçek özgün belgelere dayalı bir kitap olması açısından günümüzde hâlâ önemini sürdürmektedir. Dünyaca ünlü bu sanatçı hakkında bugüne dek birçok biyografi yayımlanmıştır. Fakat genelde birçoğu, kariyerinin en üst noktasında bulunduğu bu dönemi derinlemesine irdelememişlerdir. Yazılıp çizilenler, tanıklara, arkadaş, akraba ve diğer sanatçıların anlattıklarına dayalıdır.

Kitabın yazarı bu özel mektupları, onları açık artırmada satın alan bir arkadaşının kendisine ulaştırması sonucunda 1980 yılında keşfetmiştir. 2008

yılında kitap yayımlanır yayımlanmaz, Japon kanalı tarafından kitaptan yola çıkarak bir belgesel de yapılmıştır.

Kitapta mektupların yanı sıra Callas'ın 12 yıl boyunca beraber yaşadığı eşi ve menajeri Giovanni Battista Meneghini'nin anlattıklarına dayalıdır. 1947'den 1959 yılına kadar İtalya'da yaşadığı dönem yok sayılmış, hatta gülünç bir biçimde aktarılmış, değiştirilmiştir, çünkü diğer biyografiler Callas'ın Onassis ile birlikte olduğu dönemi esas almış, bu dönemi onun âşık, mutlu ve başarılı olduğu dönem olarak aktarmışlardır. Bu tamamen gerçek dışıdır. Maria Callas'ın Onassis'le yaşadığı ikinci döneme ait yazdığı ve bu tezi doğrulayıcı bir belgesi bulunmamaktadır, buna rağmen birinci dönem diyebileceğimiz İtalya yılları eşinin tanıklığı ve kendisinin yazdığı mektuplarla, belgelerle doludur. Ün ve ekonomik çıkarları uğruna Maria Callas'ı kullanan Onassis şarkıcının opera hayatının 40 yaşında sonlanmasına sebep olmuş ve onunla hiçbir zaman evlenmemiştir. Fakat tüm dünyada bu zengin armatör ve Callas ilişkisi, skandalları, jet set yaşamıyla insanların ilgisini çekmiş ve biyografi yazarları da bunu fırsat bilerek trende uymuş ve yayınlar yapmıştır. Bu kitabın yazarı Callas'ın ta kendisidir. Eşi Meneghini elinde bulunan tüm belgeleri, fotoğraf, mektup ve yazıları kitabın yazarı Renzo Allegri'ye teslim etmiş, kitabın Türkçe tüm hakları Callas gibi bir opera sanatçısı olmamdan dolayı Allegri tarafından bana devredilmiştir.

Gerçeğe ve belgelere dayalı bilgileriyle bu kitap alanında tektir. Roman tadında sürükleyici bir belgeseldir adeta. Kitabın diğer sanat dallarıyla uğraşan birçok sanatçının da ilgisini çekeceğine ve bu kitaptan esinlenerek birçok tiyatro, müzikal film gibi eserlerin ortaya çıkacağına olan inancım sonsuzdur.

Burcu Bükem Kuru
Çevirmen

GİRİŞ

Mesut zamanlar

Bu kitap Maria Callas'ın hayatında mutlu olduğu döneme ışık tutmak isteyen bir kitaptır. Genelde bu büyük sanatçı üzerine yazılmış tüm biyografiler onun özel hayatını üzgün, Yunan trajedilerini andıran bir kadercilik içinde betimlerler. Bu biyografilerde sevgisiz geçen çocukluğu, yalnız geçen gençlik çağı, sanatında verdiği savaşlar, hatalı evliliği, Aristotle Onassis tarafından karşılık görmeyen, büyük acı dolu aşkı ve tüm bunların beraberinde getirdiği ölümle sonuçlanan umutsuzluğu anlatılır. Maria Callas, çoğu biyografisinde büyük bir sanatçı, fakat çok şanssız bir kadın olarak yer almıştır.

Aslında hayatı tümüyle bu şekilde geçmemiştir. Hayatının belli bir döneminde gerçekten çok mutlu olmuştur. 1947-1959 yılları arasında, yani 24 yaşından 36 yaşına kadar olan süreçte huzurlu bir dönem geçirmiş, o dönemde tutku dolu gerçek aşkı, geleneksel değerlere bağlı bir evliliği, aileyi, annelik arzusunu ve ev kadınlığını tatmıştı. Kariyerden, başarı ve ünden çok daha önemli olan bu aşk, aslında şarkıcının gerçek sanatsal büyüklüğünü ateşleyen bir kıvılcımdı; çünkü onu değiştirmiş, huzur ve mutlulukla yoğrulmuş bir kadına dönüştürmüştü.

Callas bize, o döneme ışık tutacak birçok özgün belge bırakmıştır. Öyle ki bu belgeler onun kalbinden gelen hissiyat dolu yazılardır. Dolu dolu, cömert biçimde yazılmış ve yaşadığı mutluluğa şahitlik eden belgelerdir bunlar.

Fakat bu belgeler, kaderin bir cilvesi olarak bugüne kadar gün yüzüne çıkmamıştır. Callas'ın hayatına ait olan o dönem, biyografilerde daima göz

ardı edilmiştir. Sonrasında ilgilendiklerindeyse, o dönemi değiştirmişler, alay etmiş ve o yılları sahte bir biçimde şekillendirmişlerdir. Kariyerinin en üst noktasında bulunduğu, en mutlu ve en güzel günlerini yaşadığı bu on iki yıllık süreç, biyografilerde yer almamaktadır. Nitekim Callas, o yıllar içerisinde "Büyük Callas" olmuş ve bu dönemin bitmesiyle birlikte kariyeri de sonlanmıştır.

İşte bu kitap özellikle o sihirli, Maria Callas'ın o mutlu dönemi üzerinde durmak arzusundadır. Kitap, kulaktan duyma şahitlerin anlattıkları ya da soğuk kanılar üzerine değil, Callas'ın kendi eliyle yazdığı mektuplara dayalı bir biçimde oluşmuştur ki bu mektuplar geçmişe ışık tutan olağandışı, güzel ve alanlarında tek olmalarının dışında o güne kadar şarkıcı hakkında bilinenlerin tümünü tepe taklak edecek türdendir. Belgeler genelde yayımlanan ve okuduğumuz Callas'tan farklı, bilinmeyen fakat sanatıyla mükemmel bir bütünlük yaşayan başka bir Callas'ı anlatırlar bize.

Bu mektuplar tamamen doğal, içten gelerek yazılmış bir çeşit günlük formundadırlar. Taze, dolaysız bir anlatıma sahiptirler ve hayat doludurlar, aynı genç bir kadının hissettikleri gibi. Eşine, Giovanni Battista Meneghini'ye hepsi İtalyanca yazılmış onlarca mektuptan oluşan bir günlüktür bu.

Gramer kuralları açısından bakıldığında hayali denilebilecek kadar disiplinsiz, her zaman doğru bir İtalyanca ile yazılmamış ama çok açık, çok etkileyici, neredeyse yanlışların şiirsel bir anlam kazandığı yazılardır bunlar.

Bu sayfalarda skandallar, dedikodular, varsayımlar, yoruma dayalı hipotezler, yanlış analizler yerine, hisleri yaşayanın kendi eliyle en yalın biçimde doğrudan doğruya yazdığı gerçek bir hayat vardır.

Kitapta, Callas'ın yaşadığı olayları ve tarihi dönemi kesintisiz yansıtmak amacıyla yorumlarıma çok az yer verdim. Bu kitap aslında benim tarafımdan kısmen yazılmıştır. Asıl yazar Maria Callas'tır. Bu onun sonsuz hayalini kurduğu olağanüstü aşk hikâyesini anlatan bir otobiyografidir fakat ne yazık ki gerçek hayatta sıkça meydana geldiği gibi hüzünlü ve bayağı bir biçimde sonlanmıştır.

2007

Açık Artırmada Bir Hayat

12 Aralık 2007'de Milano'da, İngiliz müzayede evi Sotheby's, ünlü şarkıcıya ait objeleri ve belgeleri satışa çıkarmıştı. Müzayede, Callas'ın Veronalı endüstrici Giovanni Battista Meneghini'nin eşi olduğu ve İtalya'da yaşadığı döneme ışık tutan 330'dan fazla belge ve anıyı içeriyordu. Müzayededeki bu belgeler, Maria Callas'ın 1947-1959 yılları arasında Meneghini'ye yazdığı çok sayıda minik not ve 63 mektuptan oluşuyordu. Callas'ı yakından tanımak isteyenler için bu belgeler yeni ve ilginç olanı ortaya koymaktadırlar.

Saçma bir önyargı

Bir sanatçıya ait eşyaların bu şekilde, bir müzayedede ortaya saçılması genelde son derece üzücü bir yoldur, fakat içimizde uyandırdığı melankoliden öte, Milano'da düzenlenen Callas

müzayedesinde olduğu gibi bazen müspet hatta çok müspet durumlar yaratırlar. Bu belgeler halkın ve özellikle araştırmacıların dikkatini, sanatçının eşi Giovanni Battista Meneghini ile birlikte geçirdiği ve hiçbir zaman önemsenmemiş ya da hep başka türlü anlatılmış o yıllara çekmişti. Callas'ın kendi eliyle yazdığı mektupların şahitliği yoluyla sanatsal açıdan bereketli ve mutlu olduğu yılları tanıma imkânı doğmuş ve basın ilk defa ironi kullanmadan bu belgeleri önemsemişti. Milano yerel basını "Divanın özel hayatının gizli kalmış parçaları" puntolarıyla haberi geçerken, bir başkası mektuplarla ilgili olarak "Arşiv niteliğindeki belgeler ve fotoğrafların yanında en çok mektuplar halk tarafından beğenildi," şeklinde yazıyordu.

O dönem şişman ve kendine güvensiz bir halde eşi Meneghini'ye danıştığı konusunu, kendisinin kurşunkalemle yazdığı notlarla aslında bir biçimde de yalanlanmış olur.

Nitekim yukarıda inanılan kısım aslında eski bir algıyı yansıtır. Şişman ve kendisine güvensiz olduğu için Meneghini'ye âşık olan Callas'ın Onassis ile karşılaştıktan sonra şıklığı ve özgüveni kazanarak tam bir kadın olduğu algısının gülünçlüğünü, Onassis ile ilişkiye başlamadan sadece birkaç ay önce eşi Meneghini'ye yazdığı notlar ortaya koymuştur.

Müzayede aslında saçma bir algıyı kırmış olur. Biyografi yazarlarının 1947-1959 yıllarına ait dönemle ilgili suskunluğu, Onasis ile bulduğu gerçek aşktan önceki dönemi bir nevi hapishane hayatına benzetme alışkanlıklarını, Callas'a popülerlik ve ün kazandıran ve en sonunda onu bir efsaneye dönüştüren, kariyerini baştan yaratan asıl kişinin eşi Meneghini olduğunu inkâr eden anlayışı yerle bir eder. Callas'a hayatında bir daha bulamayacağı huzurlu bir özel hayatı, mutluluğu, tatmini, neşeyi veren aslında eşi Meneghini olmuştur.

2007, Maria Callas'ın ölümünün 30. yıl dönümüydü ve Callas yılının törenler ve kutlamalarla geçmesi gerekiyordu ama maalesef öyle olmadı.

Büyük sanatçıların ölüm yıl dönümleri genelde onların varoluşlarıyla ilgili karışık ya da duyulmamış konuların açıklığa kavuşturulması ve sanatlarının derinlemesine incelenmesi açısından birer fırsat olarak nitelendirilir. Tarihçiler, biyografi yazarları, eleştirmenler, bilirkişiler, yapılan çalışmaları basmak, yeni buluşları ve değerlendirmeleri ortaya koymak açısından bu dönemleri fırsat bilirler. Maalesef Maria Callas'ın ölüm yıl dönümünü andığımız 16 Eylül 2007, bize bu fırsatları değerlendirmek açısından yeni bir şey getirmedi.

Tüm dünyada radyo ve televizyon aracılığı ile Callas'ın sanatına büyük bir hürmet gösterildi. Günlerce hayranları ve opera sevenleri heyecanlandıran ve duygulandıran sanatçının seslendirdiği ünlü performansları yayımlanırken, elimizde bulunan belgeler ışığında sanatçının melodram tarihinin gelmiş geçmiş en büyük icracısı olduğu tescillenmiş oldu. Zeki, rafine ve modern bir yorumcu olan Callas'ın şarkısı tüm başyapıtlar gibi zamansızdır.

Tüm bu saygı gösterileri dünyaca tanınan sanatçının herkes tarafından beğenilen ve değer verilen yorumu ve icrası için gerçekleşirken, aslında sanatçının elle tutulur bir çalışması ya da yeni bir kaydı bile gün yüzüne çıkarılamamıştı.

Aşağılanmış ve kırılmış

Sanatçı, bir kadın olarak özel hayatı açısından kitaplarda, dergilerde, makalelerde, televizyon anma programlarında, belgesellerde sadece Aristotle Onassis ile olan ilişkisiyle anılır. Medya, şarkıcının sanki başka bir hayatı yokmuş ya da hayatının diğer dönemleri kıymetli değilmiş gibi bir tavır içindedir.